

ELŐTERJESZTÉS

A Képviselő-testület 2022. február 15-i ülésére

Tárgy: Január 12-e helyi emléknappá nyilvánításáról, a Don-kanyarban elesett újpesti honvédek és munkaszolgálatosok emlékének megőrzéséről

Előterjesztő: Szabó Balázs

Tisztelt Képviselő-testület!

1943. január 12-én vette kezdetét a Vörös Hadsereg offenzívája a Don-kanyarban, melynek következtében a 2. Magyar Hadsereg 250.000 katonája közül több mint 120 ezer honfitársunk esett el, sebesült meg vagy esett szovjet fogságba. Sok tízezer honfitársunk sosem térhetett haza ebből a pokolból. Ez a valaha volt legsúlyosabb háborús embervesztés a magyar történelemben. Január 12-e jóideje a 2. Magyar Hadsereg emléknapja, amikor is országszerte a Don-kanyarban elesett hősi halottakra emlékezünk.

Újpesten az elmúlt években - példaértékű módon - a Jobbik újpesti szervezete és ifjúsági tagozata szervezett megemlékezéseket ezen a napon. Ilyenkor minden évben összegyűltünk és gyertyát gyújtottunk a Fájdalmas Anya szobránál. 2020-ban az ellenzéki pártok képviselői közösen [emlékeztek meg](#) az évfordulón. Varju László Újpest országgyűlési képviselője köszöntő levelében akkor azt írta, hogy *"akkor és ott, olyan körülmények között, rendkívüli hősiességnek számított, hogy a halálra fagyott, kimerült és rosszul felszerelt magyar katonák szembeszálltak a sokszoros túlerőben lévő szovjet hadsereggel. A doni katasztrófa évfordulóján mindannyian hős katonáinkra emlékezünk."* 2020 szeptemberében Bernolák Béla fotóművésszel közösen szerveztünk fotókiállítást a Don-kanyarban található magyar katonasírokról és katonai temetőkről. A kiállítás megnyitóján az Oroszországi Föderáció és Kazahsztán nagykövetei is megjelentek a Polgár Centrumban, ahol magam is megemlékező beszédet tartottam. Tavaly, 2021-ben - Baucsek Rajmund hadtörténész barátunk közreműködésével - egy nagyobb szabású [plakátkiállítást](#) is rendeztünk, melyet a piac bejáratánál helyeztünk el, ahol a doni katasztrófához vezető okokat ismertető táblóegyüttes több héten keresztül volt látható egyfajta szabadtéri kiállításként. Idén sajnos már nem szervezett megemlékezést a Jobbik sem, ugyanakkor az Újpesti Közművelődési Kör 2022. január 21-én tartott egy emlékező estet. Azt gondolom ugyanakkor, hogy a keleti fronton értelmetlenül elesett hősi halottainkról nem csak egy-egy pártnak vagy egy-egy magánszemélynek kellene megemlékeznie, hanem a városnak is. Különösen az újpesti áldozatok előtt lenne szükséges minden évben méltóképpen fejet hajtani.

A Don-kanyarban elesett újpesti honvédek és munkaszolgálatosok számáról, kilétéről és földi maradványaik hollétéről nagyon keveset tudunk. Fél évszázadon át ezt a témát nem lehetett kutatni, a rendszerváltás óta eltelt három évtizedben pedig csak nagyon kevesen foglalkoztak vele. Jóideje várat magára tehát az a feladat, hogy ezeket a kérdéseket a történészek egyszer - amíg még lehet - feltárják. Jövőre a 80. évfordulója lesz a doni katasztrófának, ezért azt gondolom, hogy jó lenne méltóképpen megemlékezni elesett honfitársainkról ezen a kerek évfordulón.

Ezért azt javaslom, hogy január 12-e – a hivatalos állami emléknappal mellett – legyen a Don-kanyarban elesett újpesti honvédek emléknapja is és a város nyilvánítsa hivatalos helyi emléknappá ezt a napot. Javaslom, hogy Újpest Önkormányzata – hasonlóan a többi helyi emléknaphoz – minden évben szervezzen megemlékezést ezen az évfordulón. Javaslom továbbá, hogy a 80. évfordulóra felkészülve az önkormányzat biztosítson forrást olyan helytörténeti kutatásra, mely választ ad arra a kérdésre,

hogy a 2. Magyar Hadsereg tragédiája - az akkor még önálló - Újpest városát milyen mértékben érintette, kik azok az újpesti honvédek és munkaszolgálatosok, akik soha többet nem térhettek haza Újpestre. Javaslom, hogy a jövő évi évfordulóra erre készüljön egy kiadvány is, vagy kerüljön sor egy történelmi konferencia megrendezésére 2023. január 12.-én, mely ezeknek a kutatásoknak az eredményeit ismerteti.

Időközben felmerült továbbá az az elképzelés is, hogy Újpest Önkormányzata állítson méltó emlékművet a Don-kanyarban elhunyt magyar honvédek és munkaszolgálatosok emlékére a nyolcvanadik évfordulóra. Ismereteim szerint a közelgő kerek évfordulóra a HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum is kiemelten fontosnak tartja és támogatni szándékozik a doni hadszíntér áldozatai előtt tisztelgő emlékhelyek létrehozását, melyekből egyébként sincs sok Magyarországon. Ezért javaslom, hogy Újpest Önkormányzata az idei évben készítsen emlékművet a jövő januári évfordulóra, valamint az ehhez szükséges forrást a 2022. évi költségvetésében különítse el.

1. HATÁROZATI JAVASLAT:

Budapest Főváros IV. Kerület Újpest Önkormányzatának Képviselő-testülete úgy dönt, hogy január 12-ét a Don-kanyarban elesett újpesti honvédek és munkaszolgálatosok hivatalos helyi emléknapijává nyilvánítja. A Képviselő-testület egyetért abban, hogy a doni katasztrófa 80. évfordulójára és azt követően minden évben az önkormányzat hivatalos városi megemlékezést szervezzen. Egyúttal egyetért abban is, hogy az önkormányzat 2022 folyamán támogasson ill. segítsen elő olyan hadtörténelmi és helytörténelmi kutatásokat, melyek a Don-kanyarban elesett újpesti honvédek sorsát kutatják, valamint támogassa az ilyen témájú kiadványok elkészítését, megjelentetését.

Határidő: folyamatosan, 2023. január 12.

Felelős: polgármester

2. HATÁROZATI JAVASLAT

Budapest Főváros IV. Kerület Újpest Önkormányzatának Képviselő-testülete úgy dönt, hogy Újpest városa emlékművet állít a Don-kanyarban elesett újpesti honvédek és munkaszolgálatosok emlékére. Az emlékmű állításának tervezett időpontja 2023. január 12., a doni áttörés 80., kerek évfordulója. A Képviselő-testület felkéri a polgármestert és a költségvetésért felelős alpolgármestert, hogy a megvalósítandó emlékmű anyagi fedezetéről a 2022. évi költségvetésben gondoskodjon. A Képviselő-testület felkéri a polgármestert, hogy az emlékhelyállítást szándékával hivatalos úton keresse meg a Honvédelmi Minisztérium katonai emlékezetért és hadisírgondozásért felelős parlamenti államtitkárságát; az egyeztetés eredményéről pedig a későbbiekben számoljon be a testület számára.

Határidő: 2023. január 12.

Felelős: polgármester

Budapest, 2022.02.15.

A fenti két határozati javaslatot a Közművelődési és Oktatási Bizottság 2022.02.14-i ülése megtárgyalta és egyhangúan támogatta.

Szabó Balázs
önkormányzati képviselő